

Etelänuurresammal

Atlantärgmossa
Zygodon conoideus

Uhanalaisuusluokka (IUCN): erittäin uhanalainen (EN)

Uhanalainen ja erityisesti suojeltava (LSA 521/2021)

Luonnehdinta

Etelänuurresammal on pienikokoinen ja kärkipesäkkeinen lehtisammal. Se kasvaa muutaman millimetrin korkuisina, vihreinä tai kellanvihreinä tuppaina tai yksittäisinä versoina. Kapeiden lehtien keskisuoni ulottuu lähelle lehden terävää kärkeä. Kosteana lehdet sirottavat sivuille, ja kuivana ne painautuvat toisiaan vasten ja kiertyvät spiraalimaisesti. Lehtihangoissa on melko kookkaita sukkulamaisia itujyväsia. Etelänuurresammal muistuttaa mm. muita uurresammalia (*Zygodon spp.*). Lajit erottaa toisistaan mikroskoopissa itujyvästen tuntomerkkien perusteella.

Elinympäristö ja levinneisyys

Etelänuurresammalen kanta on pirstoutunut ja esiintymät ovat usein niukkoja. Suomessa etelänuurresammal kasvaa useimmiten varjoisten ja ajoittain valuvetisten serpentiinikallioiden ja -lohkareiden seinämillä. Ahvenanmaalla ja muissa Pohjoismaissa sammal kasvaa lehtipuiden emäksisellä kaarnalla. Etelänuurresammalta tunnetaan parilta kymmeneltä kasvupaikalta Ahvenanmaalta Keski-Lappiin.

Nykytila ja uhkatekijät

Etelänuurresammal on harvinaistunut metsien uudistamis- ja hoitotoimien sekä kallioiden louhinnan seurauksena. Reilu kolmannes tunnetuista etelänuurresammalen kasvupaikoista sijaitsee suojelualueilla.

Hoitosuosituks

Erityisesti suojeltavan etelänuurresammalen kasvupaikka rajataan kokonaan hakkuiden ja maanmuokkauksen ulkopuolelle. Kasvupaikan ympäristö säilytetään jatkuvasti peitteisenä, jotta kasvupaikka ei muutu liian avoimeksi. Mahdollisuuksien mukaan olisi hyvä käsitellä samalla tavalla muutkin lähellä sijaitsevat serpentiinikalliot ja -lohkareet, vaikka niillä ei sillä hetkellä lajia kasvaisikaan. Etelänuurresammalen kasvupaikoilla kallio tulee jättää louhimatta. Jotkut kasvupaikoista ovat metsälain erityisen arvokkaita elinympäristöjä (jyrkänteet), joiden ominaispiirteiden muuttaminen on kielletty. Useat jyrkänteet eivät kuitenkaan täytä metsälain vaatimusta korkeudesta. Monet kasvupaikoista soveltuvat hyvin METSO-ohjelmaan (ultraemäksiset kalliot, muut monimuotoisuudelle merkittävät kalliot ja jyrkänteet).

Lähteet

- Virtanen, R. 2009. *Zygodon conoideus* – erittäin uhanalainen. T Teoksessa: Laaka-Lindberg, S., Anttila, S. & Syrjänen, K. (toim.). 2009. Suomen uhanalaiset sammat. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. S. 204–205. Verkkojulkaisuna: <http://hdl.handle.net/10138/38824>
- Ulvinen, T., Syrjänen, K. & Anttila, S. (toim.) 2002. Suomen Sammat – levinneisyys, ekologia, uhanalaisuus. Suomen ympäristö 560. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 354 s. Verkkojulkaisuna: <http://hdl.handle.net/10138/40617>

Kuva: Tomas Hallingbäck